

LA GUERRA CULTURAL

ULRICH DUCHROW

Heidelberg, Alemanya

Des del documents de Santa Fe II (1988) i els documents secrets de la 17a Conferència dels Exèrcits Americans (1987) és ben sabut que els EUA i els seus aliats econòmics, polítics i militars a Amèrica Llatina es miren la ideologia i la religió com el principal camp de batalla en la guerra contra el canvi social. Ho anomenen la “guerra cultural” per mitjans “psico-sociològics”, i “conquesta dels cors i les ments de la gent”. Aquesta guerra els és necessària, perquè cap sistema de poder, sigui econòmic, polític o militar, pot sobreviure a llarg termini sense legitimitat.

És menys sabut que aquesta reflexió és més antiga que aquells documents. Després de la fallida del capitalisme liberal sota hegemonia britànica a la Gran Depressió (1929) i la primera i segona guerres mundials, els ideòlegs i economistes liberals es van sentir derrotats i dispersats (als EUA ells mateixos s’anomenen “conservadors”, la majoria reunits políticament al partit republicà). Es van sentir aïllats en el temps de la política del “New Deal” als EUA, davant de “l’economia social de mercat” europea i la política de l’ONU per a l’emancipació enfront dels governs colonials i el “desenvolupament” del “Tercer Món” després de la segona Guerra Mundial. Estudis recents han mostrat com es van organitzar aquests intel·lectuals per recuperar l’hegemonia ideològica.

L’instrument principal per reconquerir el poder va ser la Societat del Mont Pélerin (MPS), anomenada així pel lloc on es van citar per primer cop el 1947. Va formar una xarxa transnacional d’intel·lectuals neoliberals que ja anteriorment havien intentat desenvolupar mitjans per aconseguir recuperar les idees liberals. El començament va ser el Col·loqui Walter Lippmann de 1938. A Ginebra, l’Institut Universitari d’Alts Estudis Internacionals (IUHEI) havia començat a treballar contra les teories “col·lectivistes” (des del socialisme fins al keinesianisme). Al Regne Unit es va fundar “Aims of Industry”, un grup de pressió a favor dels empresaris partidaris de la lliure empresa, i també la “Society for Individualists”, el “Progress Trust” i la “Lliga Nacional per la Llibertat”. Als EUA va sorgir després l’American Enterprise Association, el 1943, anomenada després

“Fundació per a l’Educació Econòmica” (FEE), entre d’altres iniciatives. També es van fundar diaris com “Home Lliure” i “Fe i Llibertat”.

El principal impulsor de l’MPS va ser Friedrich August von Hayek. Va escriure el llibre clau “El camí a la servitud” (1944), que va ser una espècie de catalitzador pels arguments dels neoliberals. Un altre actor clau a l’MPS va ser Milton Friedman de la Chicago School of Economics, a qui Pinochet va cridar per implementar la primera economia neoliberal a Xile, abans fins i tot que Thatcher i Reagan la introduïssin al Regne Unit i als EUA. En una entrevista al diari “El mercurio” (Santiago 19-4-1981) Hayek va mostrar què significa el capitalisme neoliberal per als pobres, per aquells que no tenen propietat privada o no tenen treball: seran sacrificats.

“Una societat ‘lliure’ (o sigui, de mercat) necessita una moralitat que en definitiva es redueixi al manteniment de la vida, no al manteniment de tota vida, ja que podria ser necessari sacrificar algunes vides individuals per raó de salvar un major nombre d’altres vides. És per això que les úniques regles de moralitat són aquelles que porten a un ‘càlcul de vida’: propietat i contracte”.

Per contrarestar aquesta guerra cultural i ideològica que es porta a terme contra els pobres fins al dia d’avui, és primordial desenvolupar alternatives teòriques i pràctiques. L’economista costa-riqueny Franz Hinkelammert i jo mateix hem prèns un dels temes centrals que tenen un paper estratègic a la crítica del capitalisme neoliberal així com en el desenvolupament d’alternatives: el tema de la propietat (*La vida o el capital. Alternativas a la dictadura global de la propiedad*, DEI San José 2002). Hi analitzem les arrels d’una economia construïda sobre la propietat privada i els mecanismes del diner a la Grècia del segle VIII aC.; també hi estudiem les formes incipients de resistència i d’alternatives en les tradicions bíbliques, la història del capitalisme modern i les possibilitats d’un nou “ordre de propietat” des de sota, incloent-hi els aspectes legals, econòmics i socials. El que fa falta és desenvolupar una estratègia de reapropiació del poble des d’una perspectiva post-capitalista. En

el nostre llibre ens inspirem en la Bíblia, que, sobre la base de la tesi teològica que la terra pertany a Déu (Sal 24,1) i per tant no es pot comercialitzar (Lv 25,23), limita la propietat al seu valor d'ús en una economia d'"el just per a tothom" (cf Ex 16, la història del manà), i rebutja la propietat com a valor de canvi per crear riquesa als seus propietaris. La Bíblia preveu també mecanismes de restauració quan la situació es deteriora (reglamentacions del dissabte i del jubileu, per exemple, a Dt 14 i 15). També anima a resistir (Dn 3) i a desenvolupar alternatives en comunitats d'aliança entre els deixebles de Jesucrist (Ac 4 32-35).

Així doncs, tenim recursos ben sòlids per contrarestar la batalla ideològica dels neoliberals. Ells reben les seves benediccions religioses, tant dels atacs del cardinal Ratzinger a la teologia de l'alliberament com dels documents secrets dels exèrcits americans, de la "teologia de la prosperitat" i alguns sectors dels neopentecostals sostinguts per grups nord-americans, o de centres pensants (*think tanks*) com l'"Institut per a la Religió i la Democràcia" de Washington DC, amb ideòlegs com Michael Novak. Però nosaltres tenim la Torà de la Bíblia Hebrea i l'Evangeli de Jesucrist en la perspectiva del Regnat de Déu.

És realment engrescador veure que a nivell mundial les Esglésies han començat a usar aquests recursos i a aclarir les seves posicions, tant en les seves paraules com en els seus fets. Des de finals dels 90 l'Aliança Mundial d'Esglésies Reformades (WARC), el Concili Mundial d'Esglésies (WCC) i la Federació Luterana Mundial (LWF), s'han embarcat en un "compromès procés de reconeixement, educació i confessió, respecte a la injustícia econòmica i a la destrucció ecològica".

El 2003 la LWF va declarar a la seva 10a Assemblea:

"Com a comunió que som, hem d'afrontar la falsa ideologia de la globalització econòmica neoliberal, confrontant, convertint i canviant aquesta realitat i els seus efectes. Aquesta falsa ideologia està fundada sobre el supòsit que el mercat, construït sobre la propietat privada, la competència irrestricta i la llibertat de contractació, és la llei absoluta que governa la vida i la societat humana i el medi ambient. Això és idolatria i porta l'exclusió sistemàtica dels que no tenen propietat, la destrucció de la diversitat cultural, el desmantellament de les democràcies fràgils i la destrucció de la terra".

El 2004, en el seu 23è Concili General, a Accra, Ghana, el WARC va fer una confessió de la Declaració Teològica de Barmen contra el nazisme (1934). És el document més clar del moviment ecumènic fins el moment.

Entre d'altres coses declara:

"Creiem que Déu és sobirà sobre tota la creació. 'Del Senyor és la terra i la seva plenitud' (Sal 24,1).

Per això, rebutgem l'ordre econòmic actual imposat pel capitalisme neoliberal i qualsevol altre sistema econòmic... que vagi en contra de l'Aliança de Déu per excloure de la plenitud de la vida els pobres, els dèbils i la integritat de la creació. Rebutgem qualsevol pretensió d'imperi econòmic, polític o militar, que subverteixi la sobirania de Déu sobre la vida i va contra el just regnat de Déu".

El WCC en el seu document Agape, a la seva novena Assemblea, a Porto Alegre (Brasil, 2006), escriu:

"Una economia de vida ens recorda les principals característiques del mirament de Déu sobre la vida:

- la generositat de l'economia de la Gràcia de Déu (*oikonomia tou theou*) possibilita i ofereix abundància per tothom;
- l'economia gratuïta de Déu necessita que menem l'abundància de la vida de forma justa, participativa i sostenible;
- l'economia de Déu és una economia de vida, que promou el compartir, la solidaritat globalitzada, la dignitat de les persones, i l'amor i la cura vers la integritat de la creació;
- l'economia de Déu és una economia per tota l'"ecumene": la comunitat sencera de la terra.

La justícia de Déu i l'opció pels pobres són les marques característiques de l'economia de Déu".

"En el context de la globalització neoliberal, les Esglésies són cridades a expressar, públicament i explícita, un compromís de fe en paraules i en obres... fent-se solidàries amb el poble que pateix i amb la terra, i resistint als poders de la injustícia i la destrucció".

En tots aquests documents les Esglésies es fan conscients del fet que aquest tipus de batalla ideològica, que es dona tant en el camp de les paraules com en el dels fets, només es pot dur a terme amb èxit construint aliances amb els moviments socials, amb els sindicats, amb totes les persones de bona voluntat de qualsevol comunitat de fe. Un signe d'això és el lloc escollit per la 9a Assemblea del WCC: Porto Alegre. Amb aquesta elecció, el moviment ecumènic està dient: hem abandonat el nostre matrimoni amb el poder i el capital. Estem amb el poble que lluita per la construcció d'un altre món en justícia i pau.